

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Martin Šolc

Bývalý „profesní dům“ Tovařystva Ježíšova na Malostranském náměstí, dnešní budova
Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 47 (2002), No. 3, 243--250

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/141136>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2002

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Bývalý „profesní dům“ Tovaryšstva Ježíšova
na Malostranském náměstí, dnešní budova
Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy

Martin Šolc, Praha

Konec stavovského povstání v Čechách, prohra na Bílé hoře a následný začátek intenzivní rekatolizace byl spojen s rozšířením vlivu řádu Tovaryšstva Ježíšova. Jezuité považovali za své přednostní poslání pěstovat školství, a to od nejnižších tříd až po univerzity. Do Prahy byli pozváni císařem Ferdinandem I. v roce 1556, usídlili se ve zchátralém dominikánském klášteře u sv. Klimenta, blízko staroměstského konce Karlova mostu, a ještě téhož roku zahájili vyučování pro nejmladší žactvo. Zatímco na Starém Městě Pražském budovali jezuité postupně klementinskou kolej a v roce 1586 pro ni dosáhli uznání jako vysokého učení, císař Ferdinand II. usídlil jezuitu také na Novém Městě a na Malé Straně. Novoměstské sídlo, založené roku 1628, bylo po pěti letech povýšeno na kolej, která měla charakter gymnázia. Vedle osmibokého kostela Božího Těla, sloužícího mj. jako místo posledního odpočinku učitelů dosud protestantské pražské univerzity, začal vyrůstat honosný barokní kostel sv. Ignáce, zakladatele jezuitského řádu. Na Malé Straně započali jezuité s budováním „dому profese“ v roce 1625, který měl sloužit pro ubytování hodnostářů řádu, pro něž se v Klementinu již nedostávalo vhodných prostor. O století později se vedle tohoto „profesního domu“, na místě původního gotického kostela sv. Mikuláše, začala zdvíhat do výše nová dominanta Prahy — monumentální kupole a věž výstavného jezuitského barokního chrámu sv. Mikuláše.

„Domy profese“, nebo také „profesní domy“, sloužily k ubytování nejvýše postavených příslušníků jezuitského řádu. Tito „patres professi quattuor votorum“, zvaní také „Nostrii“, museli studovat nejméně sedm let (tři roky filozofii, čtyři roky teologii), být členy řádu nejméně deset let a složit postupně čtvero slibů¹⁾. Z nich se pak vybírali nejvyšší hodnostáři řádu — generál, provinciálové, superioři jednotlivých sídel, rektori kolejí atd., a profesům také připadaly nejtěžší úkoly např. na misiích, na které se připravovali právě v profesních domech. Dům profesů býval zpravidla pouze jeden v celé provincii a zpravidla také nebyl spojován s kolejemi. Malostranský profesní dům však představoval výjimku, protože od r. 1628 hostil ve svých zdech gymnázium a seminář sv. Andělů.

Podle územního členění jezuitského řádu patřili pražští patres do rakouské provincie, která byla součástí rozsáhlejšího celku tzv. německé asistence. V roce 1623 se jezuité z Čech, Moravy a Slezska domohli samostatné provincie; její představený

¹⁾ Šlo o sliby chudoby, čistoty, poslušnosti a neomezené poslušnosti římskému papeži.

podléhal rovnou generálovi řádu se sídlem v Římě. Pražský provinciál žil do roku 1625 v Klementinu a pak na Malé Straně.

Místo pro malostranské jezuitské sídlo bylo zvoleno v zástavbě ve středu náměstí, vedle rotundy sv. Václava a gotického kostela sv. Mikuláše. Průtahy v jednání s malostranským magistrátem ukončilo teprve rozhodnutí Ferdinanda II., a tak se sem roku 1625 přistěhovalo prvních deset jezuitů. Získali kostel sv. Mikuláše a několik okolních domů. Finance a různé podpory přicházely jednak od císaře z majetků zabavených protestantské šlechtě, jednak z darů od katolické šlechty — Albrecht z Valdštejna například na stavbu domu profese věnoval 45 000 zlatých rýnských. Když člen řádu František K. Libštejnský hrabě z Kolovrat zemřel velmi mladý v Římě roku 1659 a odkázal na stavbu profesního domu všechn svůj majetek v hodnotě 80 000 zlatých, celkový kapitál již stačil na zahájení monumentální novostavby.

Malostranští měšťané, třebaže v té době již většinou katolíci, zde neviděli jezuity rádi. Pokud totiž šlechta a řády vykupovaly pro svá sídla měšťanské domy, což se dělo zejména na Malé Straně s přílivem cizinců po bělohorské bitvě, ubývalo poplatníků městské berně. Ze šlechtických a církevních staveb zapsaných do zemských desek město žádnou daň nedostávalo a náhrada za to, tzv. „ekvivalent“, byl obtížně vymahatelný. V případě jezuitů tento poplatek měl představovat 12 tisíc kop míšeňských grošů. Když malostranská radnice nemohla jezuitům v expanzi zabránit, alespoň jim kladla různé překážky a stanovovala stále nové podmínky. Místo pro stavbu bylo vyměřeno v letech 1653–54, ale vyřešení sporu o stavbu s malostranskými měšťany si vyžádalo ustavení komise. V jejím čele stanul místodržící Maxmilián Valentin hrabě Martinic, který byl ovšem jezuitům nakloněn, a tak po pěti letech jednání byla uzavřena v r. 1673 smlouva, podle níž měl být zachován kostel sv. Václava v podobě po přestavbě z let 1628–29 a jezuité k němu měli postavit provizorní zvonici.

O budování jezuitského komplexu píše F. Ruth²⁾: „Ke stavbě nového domu profesního od roku 1627 kupovali domy, jež stávaly v těch místech; poslední z těch 12 domů koupili až r. 1671 přes odpor obce, která z těchto domů ztrácela důchody. Konečně za Leopolda I. roku 1673 koupili i školu a domek zvoníkův a dostavše dovolení strhnouti starý kostel sv. Mikuláše, v září toho roku položili s velikou slávou základ k novému chrámu v přítomnosti samého císaře³⁾. S chrámem zároveň stavěli i svůj nový dům profesní, nyníější rozlehlou budovu, na místě oněch domků, dvou uliček a zahrádky; dokončili stavbu tu r. 1691, kterýžto letopočet jest ve svorníku na portálu vedle č. 3–28 n. Pomaleji pokračovala stavba kostela, od r. 1704 pracoval tu Kryštof Dienzenhofer, a hlavní loď dokončena byla až r. 1711. Po smrti otcově r. 1722 stavěl tu za pomoci Jakuba Mandelíka Kilián Ignác Dienzenhofer, za jehož života († 1751) sklenuta byla kopule; potom r. 1752 pokryta mědí, již koupeno za 8000 zl. Výzdobu a horní třetinu věže dokončil pak Anselmo Luragho; bylť sice chrám otevřen již r. 1752, ale o výzdobě se pracovalo ještě r. 1773, kdy řád jezuitů byl zrušen.“

²⁾ RUTH, F.: *Kronika královské Prahy a obcí sousedních, díl II.* Vydání nakl. Lidové noviny, Praha 1995.

³⁾ Základní kámen položen dne 6. září 1673.

Plány profesního domu se vícekrát měnily a podílelo se na nich několik architektů, zejména Francesco Caratti a Giovanni Domenico Orsi de Orsini, s nímž byla roku 1676 uzavřena smlouva o stavbě. Originál smlouvy se zachoval v bývalém archivu prokurátora provincie a z ní cituje architekt P. Beneš, autor pasportu profesního domu Malostranské nám. č. 25 (čp. 2), provedeného v rámci projektové přípravy rekonstrukce objektu na zakázku Matematicko-fyzikální fakulty UK: „Orsi převezme stavbu domu profese a jeho kostela, podle svého posledního a schváleného plánu, pak — pokud bude zapotřebí dalších plánů řečené stavby — zavazuje se k jejich vyhotovení. Stejně tak se zavazuje k tomu, že bude na stavbu obzvláště dozírat“. K položení základního kamene k novému chrámu sv. Mikuláše však došlo již r. 1673, jak se o tom zmiňuje Ruth. Kromě nejnovějšího i dřívějších pasportů byla ke stavebnímu vývoji malostranského sídla publikována práce Milady Vilímkové⁴⁾ a další informace lze najít v publikaci „Stavební památky Malé Strany“⁵⁾.

Čtyřpatrový profesní dům je bezpochyby mohutnější a vyšší než všechny paláce v okolí, jak je patrné např. na rytině⁶⁾ korunovačního průvodu Marie Terezie v době, kdy ještě nestál chrám sv. Mikuláše. Nápadná strohost fasády je důsledkem doporučení řádového generála Gianpaola Olivy proboštovi profesního domu Václavu Hermannovi ze dne 3. dubna 1673, aby si nebral za vzor „ideu pražské koleje klementinské, neboť je třeba zdržet se všeho, co směřuje toliko k pompě a ozdobnosti“. (Už první pohled na bohatou architekturu sv. Mikuláše však ukazuje, že zde si jezuité opět vše vynahradili.) Původní návrhy domu a možná i kostela byly snad od Francesca Carattiho, architekta hraběte Humprechta Jana Černína, z jara 1673, a kritika generála Olivy se pak vztahuje k nim.

Pět dalších plánů, uložených v pařížské Národní knihovně, vypracoval patrně Francesco Luragho, s nímž po Orsiho smrti r. 1679 uzavřel smlouvu o stavbě probošt Matyáš Tanner (1680). Plány již respektují dohodu s malostranskými radními o náhradě za kostel sv. Václava z r. 1684. Když totiž profesní dům svou velikostí ohrožoval při stavbě starý kostel sv. Václava a ten hrozil i s věží zřícením, začal rektor jezuitů František hrabě z Vrtby usilovat o povolení stavby kostela nového tak, aby měl společnou střechu s kolejí a aby nad kostelem mohla být bibliotéka profesního domu. Po dohodě s malostranskými radními byl nový kostel vystavěn v letech 1685–87 a dne 24. 9. 1688 vysvěcen. Tento kostel zůstal jako farní až do zrušení jezuitského řádu roku 1773, kdy se fara přestěhovala ke sv. Mikuláši.

Nový kostel sv. Václava vyplnil roh mezi severním a západním křídlem profesního domu tak, že nenarušil prostorné chodby vedoucí na dvorní straně všemi křídly a ani s nimi nebyl spojen, hlavní vchod směřoval na horní Malostranské náměstí a do sakristie se vcházelo z ulice (nynější Nerudovy). Klenba kostela se zachovala v prostorách dnešního třetího nadzemního podlaží, které před nynější rekonstrukcí užíval Ústav formální a aplikované lingvistiky. Nad touto klenbou jsou posluchárny

⁴⁾ VILÍMKOVÁ, M.: *Ke stavebnímu vývoji komplexu jezuitských budov na Malostranském náměstí*. Umění XIX (1971), str. 304–313.

⁵⁾ VEJVODA, F. a kol.: *Stavební památky Malé Strany*. Academia, Praha 1990.

⁶⁾ DIETZLER, J., I. A. Pfeffel, PNP IG 2762.

S3 a S4, vrchol klenby však převyšuje úroveň podlahy chodeb, a tak se do těchto poslucháren vstupuje z chodby po několika schodech vzhůru. Posluchárny jsou rovněž zaklenuté a i zde klenba převyšuje podlahu následujícího, posledního podlaží. Tyto prostory tedy kdysi vyplňovala bibliotéka. S klenbou kostela kromě bílení nebyly prováděny stavební úpravy. Největší část stropní plochy nemá štukovou výzdobu, takže pod vrstvami malby čeká možná překvapení; říká se, že zde mohou být původní fresky.

Východní křídlo profesního domu bylo dokončeno r. 1683, severní r. 1687 a západní r. 1690. Na portrétu mecenáše stavby, hraběte Václava Františka Libštejnského z Kolovrat, který visel původně v refektáři Klementina a nyní je v městském muzeu ve Velvarech, zobrazil Jan Jiří Heinsch půdorys celého komplexu, chrámu sv. Mikuláše i profesního domu.

Zdi z půdorysu románského kostelíka sv. Václava se zachovaly ve sklepení pod severním traktem v místech transformační stanice. Při prorážení stěn vstupní chodby k WC v přízemí severního traktu (v zimě 2001/2002) se objevilo románské zdivo z nepravidelných opukových kamenů, spojených silnými vrstvami světlé a tvrdé malty. Tloušťka této zdi je kolem 1 m.

Výsledná podoba profesního domu je tedy pětipodlažní trojkřídlý komplex se dvorem přístupným průjezdem z dolního Malostranského náměstí, kde na úrovni dvora byly hospodářské prostory. Severní a východní křídlo mají dvě úrovně sklepů, západní křídlo jednu. Hlavní vchod z horního náměstí, situovaný mezi vchody do obou kostelů, rámoval původně portál s kolovratovským erbem, později přenesený do dvora ke vstupu do krypty chrámu sv. Mikuláše. Při plánované rekonstrukci má být umístěna replika tohoto portálu na jeho původní místo. Vzhledem ke stoupajícímu terénu se hlavním vchodem vstupovalo do prostor dnešního prvního patra, které sloužily k reprezentaci. V budově jsou dvě schodiště, dnes hlavní schodiště v severním křídle má novodobé mramorové stupně, původní hlavní schodiště v západním křídle má zachované dřevěné stupně. Za původním hlavním vchodem je ve dnešním 1. patře místnost pro přijímání návštěv, klenutá a bohatě štukovaná, s mariánskými motivy a charakteristickým jezuitským znakem IHS se třemi hřeby z Kristova kříže.

Ve východním křídle je v 1. patře refektář, největší sál v objektu, vyzdobený velkými olejomalbami na omítkách na klenbě a osmi menšími obrazy na doběžích kleneb nad pilíři. Nad hlavicemi sloupů mezi okny na dolní náměstí jsou to alegorie denních dob — v ranním šeru a za svitu Jitřenky zvoní dva putti ke vstávání, na poledním jsou putti při přípravě jídla před slunečními hodinami, na večerním se dvěma psy (na obojích mají jména Albis a Veixt) a na nočním pozorují dalekohledem hvězdnou oblohu. Na protilehlých místech klenby úpatí stropní klenby jsou to alegorie ročních dob — dva putti vždy doprovázejí obvyklé motivy květů jara, žní, vinobraní; zimní soustředění kolem ohřívadla.

Středové plochy valené eliptické klenby zaujímají plátina s výjevy ze života Krista. Od severu, původně patrně průčelí refektáře, je to nejdříve poloviční plocha s motivy andělů, pak následuje Svatá rodina — Kristus jako chlapec, Maria a Josef se symbolickým tesařským náradím, druhý obraz je Kristus a Samaritánka u studny, třetí Kristus na návštěvě u Marty a Marie, čtvrtý Kristus na svatbě v Káni Galilejské a strop končí opět poloviční plochou. Kristus je zobrazen jako úsměvný, růžolící a dobře živý

mladý muž. Jako možný autor připadá v úvahu Josef Kramolín (1730–1802), a to na základě prohlídky a několika sond ve ztmavých lacích (dr. Pavel Preiss, 2002)⁷⁾.

K refektáři přiléhala místnost pro uložení nádobí s okny do dvora a dále kuchyně s přípravnou v severovýchodním rohu budovy. Záchody bývaly spádové, v místech dnešního sanitárního zařízení v mezipatrech na západ od schodiště severního křídla, a k vyvážení sloužil patrně barokní portálek do dnešní Nerudovy ulice, kde je nyní maličký krámk s pohlednicemi.

Po zrušení jezuitského řádu v Čechách r. 1773 přešel objekt pod státní správu. Kostel sv. Václava byl za Josefa II. zrušen a r. 1783⁸⁾ přestavěn podle projektů architektů Antonína Haffeneckera a Josefa Jägera. Prostor kostela byl přepažen podlahami, klenba chóru byla zrušena a krypta zavezena. V prostorách kostela vznikla velká zasedací síň vrchního zemského soudu a celá budova byla nazývána Zemský dvůr nebo Zemský dům. V roce 1848 zde sídlil národní výbor připravující sněm, k němuž však nakonec nedošlo. Okna kostela byla změněna, vchod do něj i do sakristie byly zrušeny stejně jako hlavní vchod do profesního domu z horního náměstí. Vjezd z dolního náměstí byl opatřen vazy a císařskými symboly od Ignáce Platzera. Ve všech patrech byly zrušeny kuchyně a vystavěny nové komíny pro vytápění. V roce 1804 přikryl budovu nový, nižší krov a v roce snad 1834 zanikly tři bohaté arkýře ve střeše západního křídla. Tyto arkýře jsou dobře patrné na obraze Vincence Morstadta z roku 1835⁹⁾.

Po roce 1918 zůstal Zemský dům státu a podle projektu J. Špalka byla vestavěna v letech 1925–27 do nádvoří jednopatrová odbavovací hala státní banky, zvaná „rotunda“. Unikátní trezory a depozitní kovové skříně v prvním podlaží sklepů pod rotundou uchovávaly československý zlatý poklad, jak o tom svědčí dosud zachované nápisy tužkou na dveřích skříní, např. „kola ϕ 50“, „kola ϕ 40“ a uvedení jejich počtů. Další prostory pro státní banku byly vyklizeny pod bývalým kostelem sv. Václava. Z dolního náměstí byl proražen nový vstup do budovy, vybavený jednoduchým portálem a mříží v tehdejšímu stylu architektury bank.

V letech 1942–43 byl na dolním Malostranském náměstí proveden velký otevřený výkop. Patrně v té době bylo také upraveno spodní patro sklepů východního křídla pro vojenské účely, snad pro německé velitelství. Toto nejnižší, tedy druhé podzemní patro má patrně z té doby dlaždicovou podlahu nad úrovní hladiny spodní vody, jejíž hladinu lze vidět pod poklopem v této podlaze. Prostor Němci rozdělili tenkými příčkami a vybudovali zde sanitární zařízení. Ještě krátce po roce 1970 na zemi ležely německé vojenské telefony a na WC visely německé armádní pláště do deště.

Za správy budovy Matematicko-fyzikální fakultou byly v trezorech a v prvním podlaží sklepa pod východním křídlem zřízeny depozitáře knihovny. Předtím tyto prostory sloužily jako sklad zdravotnického materiálu. V prostorách druhého podlaží sklepa ležely na hromadách matriky ze svozů z far zrušených během let socialismu.

⁷⁾ Josef Kramolín (11. 4. 1730 – 2. 5. 1802) pomáhal Ignáci Raabovi při výzdobě Klementina (1760–1770) a pokračoval na dalších jezuitských budovách, v roce 1771 maloval stropy ve třech kaplích kostela sv. Mikuláše v Praze, v r. 1772 v koleji v Chomutově a 1773 v koleji v Litoměřicích (TOMAN, P.: *Slovník československých výtvarných umělců*, I. díl, str. 552–3).

⁸⁾ Fr. Ruth udává 1783, arch. Beneš 1784–89.

⁹⁾ Sběrka Muzea hl. m. Prahy.

Po roce 1945 již neproběhly zásadní stavební úpravy, pouze do prostorných chodeb byly lehkými příčkami vestavěny pracovní. V budově dnes sídlí sekce informatiky Matematicko-fyzikální fakulty UK.

V roce 2001 po několikaleté přípravě začala celková rekonstrukce budovy, která potrvá přibližně pět let. Vzhledem k vysokému historickému i památkovému významu objektu probíhá rekonstrukce pod dohledem pracovníků památkové péče. Jedním z cílů rekonstrukce je očistit budovu od necitlivých stavebních zásahů při zachování cenných prvků stavebního vývoje, kterým budova prošla. Dalším cílem je modernizace stavebně inženýrských sítí, související také s přizpůsobením požadavkům, které klade provoz informatické sekce MFF UK. Díky instalaci výtahů bude v objektu zajištěn bezbariérový přístup. Kromě pracoven, poslucháren a seminárních místností ve vyšších patrech budovy vzniknou v „rotundě“ rozsáhlé počítačové laboratoře. V ochozu „rotundy“ bude čítárna knihovny, jejíž hlavní depozitář zaplní prostory sklepa pod „rotundou“. V prvním podzemním podlaží sklepů východního křídla je dodatečně projektováno stravovací zařízení a klub. Reprezentačním účelům (a nejenom jim) bude sloužit bývalý refektář.

* * *

Pozoruhodné jsou též některé události z historie tohoto místa. Románský kostelík sv. Václava zde byl postaven poté, kdy se tu prý zastavil vůz dopravující r. 929 ostatky sv. Václava na hrad a volové s ním nemohli pohnout, dokud nebyli propuštěni neprávem zde zavření vězni. Na východ od kostela sv. Václava stála stará škola, která zanikla r. 1420. V ní učil kolem roku 1400 Jan Ondřejův zvaný Šindel, pozdější profesor matematiky a astronomie na pražské univerzitě a autor pražského orloje.

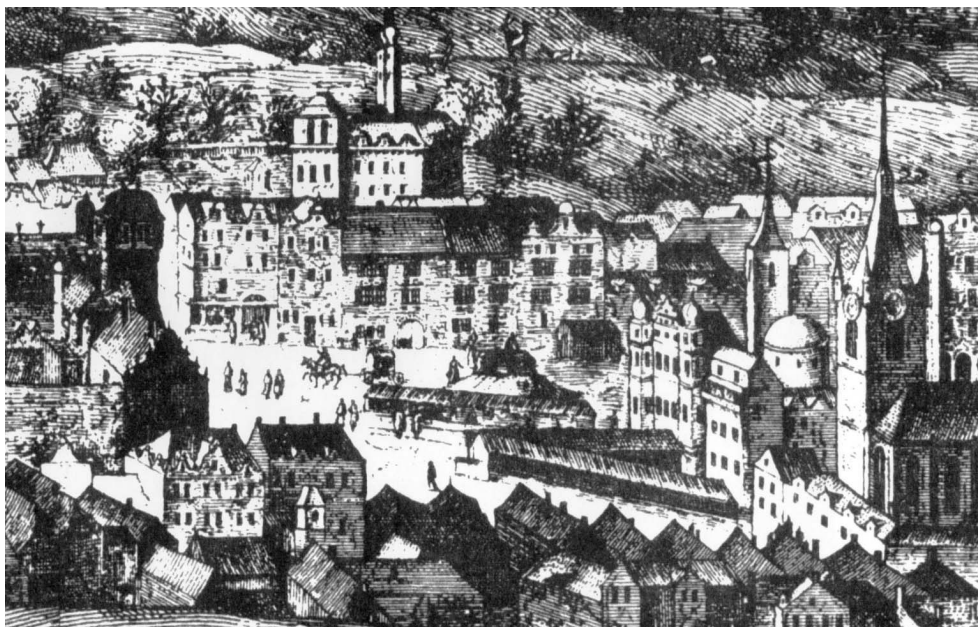
Také u sv. Mikuláše byla škola, původní gotický kostel z let 1282–83 v roce 1420 vyhořel, r. 1512 byl znova zaklenut a pak ustoupil jezuitské novostavbě chrámu. Předtím se v něm střídali kališníci a luteráni. Na přilehlém hřbitově byl roku 1610 pochován spisovatel Jan Kocín z Kocínětu. Na škole učil r. 1604 Bohuslav Jičínský, který publikoval zajímavá univerzitní akta z té doby. Roku 1610 zde byl rektorem Daniel Basilius z Deutschenberka († 1628), profesor pražské univerzity.

Zakládací akt malostranského jezuitského sídla provedl dne 17. dubna 1628 samotný Albrecht z Valdštejna. Ten byl dobře informován o knihovně Heinricha Rantzaua, renesančního polyhistora, na jehož zámku Vandsbeck u Hamburku našel Tycho Brahe své první útočiště po nuceném odchodu z Dánska. Valdštejnova císařská vojska dobyla Rantzauův zámek Breitenburg u Itzehoe 29. září 1627 a knihovna jako válečná kořist byla z největší části převezena do Prahy. Valdštejn ji věnoval císařskému zpovědníkovi jezuitovi Vilému Lamormainovi, který ji pak přenechal profesnímu domu. O umístění bibliotéky nad klenbou kostela sv. Václava jsme se již zmínili, bylo to ostatně řešení použité na více místech v Evropě, např. v kostele sv. Trojice s Kulatou věží v Kodani, který založil Christian IV. (trojice měla v tomto kontextu i symbolický význam: kostel – knihovna – hvězdárna). Po zrušení jezuitského řádu byla knihovna zestátněna a v r. 1777 sloučena s Univerzitní knihovnou v Klementinu, kde je ve fondech Národní knihovny dodnes. Rantzauova knihovna obsahovala na 6300 svazků, zejména všechna základní díla z oborů přírodních a exaktních věd, matematiky, astronomie, astrologie,

hermetických nauk, botaniky, lékařství a filozofie, a patřila ve své době mezi deset největších knihoven. Knihy z malostranského profesního domu lze ve fondech Národní knihovny identifikovat podle vpisků na titulní straně, např. „Domus professae S. J. ad s. Nicolaum Pragae“ anebo „Domus Professae S. J. Micro Pragae“.

Kronika pražského profesního domu nebyla nalezena, ale nepochybně existovala. Jmenovitý přehled těch, kteří zde bydleli, není tedy k dispozici.

Místo bývalého profesního domu tedy skrývá pod strohou fasádou bohaté příběhy spojené často s historií přírodních a exaktních věd v Praze. Nezbývá než doufat, že zdejší génius loci nezmění svou přízeň těmto vědním oborům ani do budoucna.

Horní část dnešního Malostranského náměstí, kostel sv. Václava, západní průčelí budovy začleněné do pozdějšího profesního domu a gotický kostel sv. Mikuláše; detail z prospektu Aegidia Sadclera z roku 1606.

L i t e r a t u r a

- [1] ČORNEJOVÁ, I.: *Tovaryšstvo Ježíšovo — Jezuité v Čechách*. Edice Kolumbus, Mladá fronta, Praha 1995.
- [2] SIMANDLOVÁ, L.: *Rekonstruovaná knihovna Heinricha Rantzaua*. Handbuch der deutschen Buchbestände in Europa, Bd. 1, Prag, Olms-Weidmann, Hildesheim – Zürich – New York 1999.
- [3] VOIT, P.: *Pražské Klementinum*. Národní knihovna Praha 1990.
- [4] RUTH, F.: *Kronika královské Prahy a obcí sousedních, díl II*. Vydání nakl. Lidové noviny, Praha 1995.
- [5] BENEŠ, P.: *Pasport „profesního domu“ Malostranské nám. č. 25 (čp. 2)*, provedený v rámci projektové přípravy rekonstrukce objektu na zakázku Matematicko-fyzikální fakulty, Praha 1997.

- [6] Praha na nejstarších grafických listech 1493–1757. Katalog výstavy Muzea hl. m. Prahy, Kreuzzieger, M., Praha 1996.
- [7] NEVÍMOVÁ, P.: Soukromé sdělení, diplomová práce.
- [8] FECHTNEROVÁ, A.: *Představení profesního domu Praha Malá Strana od roku 1623 do zrušení řádu roku 1773*. Miscellanea odd. rukopisů a vzácných tisků, Národní knihovna, Praha 1990.
- [9] PREISS, P.: Soukromé sdělení, 2002.
- [10] TOMAN, P.: *Nový slovník československých výtvarných umělců, díl I (A-K)*. Reedice 1999, Výtvarné centrum Chagall, Ostrava.

Role počítačů ve fyzikálním praktiku na MFF UK

Miroslav Panoš, Praha

Úvod

Prudký rozvoj počítačů zasáhl do mnoha oblastí lidského působení. To se projevilo i v jejich zařazování do výuky ve fyzikálním praktiku. Hlavním rysem prvních koncepcí připojení počítačů k experimentu byla zejména charakteristická vzájemná nekompatibilita různých typů, nespolehlivý způsob přenosu dat z jednoho počítače na druhý a didaktická nedostatečnost způsobená zcela automatizovaným řešením experimentu. Během vývoje v posledních desetiletích se ukazuje jako výhodné využití jednotné standardní platformy osobních počítačů (PC). I zde se však projevuje mnoho možností a způsobů, jak PC do experimentu fyzikálního praktika začlenit. Jednou cestou je využití univerzálních systémů s prostředími, která umožňují měřit mnoho fyzikálních veličin a většinou je ihned i zpracovávat (např. [4], [5], či [12]). Tato integrovaná prostředí jsou výborným nástrojem pro práci pedagoga při provádění demonstračních pokusů, avšak při jejich využití v základním kurzu fyzikálního praktika jsme se setkali s několika nedostatky (viz dále).

Námi dále prezentovaný přístup je zcela odlišný a je založen na využití jednoúčelových jednoduchých převodníků a adaptérů, které jsou připojeny mezi experiment a počítač, podobně jako např. v [9] nebo [10]. Při tomto řešení počítač spolu s jednoúčelovým programem slouží hlavně jako záznamové zařízení pro načtení dat, která zobrazí na monitoru, aby bylo patrné, zda mají požadovaný charakter a význam, avšak dále je nijak nezpracovává. Na závěr měření se data uloží v co nejuniverzálnější podobě vhodné pro další zpracování. Dalším charakteristickým rysem naší koncepce je využití počítače jen v situacích, kdy je pozorovaný efekt mimo oblast ruční měřitelnosti, tedy

Mgr. MIROSLAV PANOŠ (1976), Kabinet výuky obecné fyziky, MFF UK, Ke Karlovu 3, 121 16 Praha 2.